

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston kokous 20.9.2007

Kokouspaikka: Kansalliskirjasto.

Käyntiosoite: Fabianian auditorio, Yliopistonkatu 1

Puheenjohtaja: Jarmo Saarti, Kuopion yliopiston kirjasto

Sihteeri: Helena Mattila, Kansalliskirjasto

Muut osallistajat: Kai Ekholm, Kansalliskirjasto (kohdan 1 ja 2 käsittelyn ajan), Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto; Pirjo Vatanen, Jyväskylän yliopiston kirjasto; Arja-Riitta Haarala, Tampereen teknillisen yliopiston kirjasto; Ulla Nygrén, Turun kauppakorkeakoulun kirjasto; Kaisa Sinikara, varapuheenjohtaja, Helsingin yliopisto; Tore Ahlbäck, Åbo Akademis bibliotek; Riitta Porkka, Joensuun yliopiston kirjasto; Mirja Iivonen, Tampereen yliopiston kirjasto; Tiina Järvinen, Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto; Tiina Jounio, Oulun yliopiston kirjasto; Reino Lipponen, Lapin yliopiston kirjasto; Ari Muhonen, Teknillisen korkeakoulun kirjasto; Tuulikki Nurminen, Turun yliopiston kirjasto; Vuokko Palonen, Vaasan tiedekirjasto Tritonia; Pirjo Rajakiili, Helsingin yliopisto, Terveystieteiden keskuskirjasto; Maria Schröder, Svenska handelshögskolans bibliotek; Kaija Sipilä, Helsingin yliopisto, Kumpulan tiedekirjasto; Marita Turpeinen, Taideteollisen korkeakoulun kirjasto; Anja Ukkola, Lappeenrannan teknillisen yliopiston kirjasto. *Ulkopuoliset asiantuntijat:* Arja Tuuliniemi, Kansalliskirjasto

Kokousaika: 13.05-15.45

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen kello 13.05 todeten, että neuvoston säännöissä ei ole määritelty päätösvaltaisuutta. Hän totesi kokouksen päätösvaltaiseksi sillä perusteella, että huomattavasti yli puolet jäsenistä oli läsnä. Asialistaa muutettiin ottaen kohdaksi kaksi uutena asiana yliopistokirjastojen neuvoston suunnittelijan virka.

2. Yliopistokirjastojen neuvoston suunnittelijan virka

Kansalliskirjasto on ilmoittanut Suomen yliopistokirjastojen neuvostolle, että se ei kohdenna neuvoston suunnittelijan virkaa yhteistyösihteerin tehtäviin. Kai Ekholm pyydettiin paikalle esittelemään toimenpiteiden laajuutta. Ekholm esitteli kokouksessa Kansalliskirjaston budjettinäkymiä vuosille 2008-2011 sekä päätöksen taustoja. Kansalliskirjaston tehtävät ovat lisääntyneet jatkuvasti ja uusia virkoja on perustettu, mutta vanhoja ei ole samaan aikaan pystytty lakkauttamaan kuin muutama. Hän kertoi, että määrärahojen riittämättömyyttä on tasattu siirtomäärärahoilla. Nyt ollaan tilanteessa, jossa jatkuvaan kulujen nousuun on pakko puuttua. Ekholm painotti, että kaikki Kansalliskirjaston tulosalueet joutuvat osallistumaan supistustoimenpiteisiin.

Yliopistokirjastot vetosivat Kansalliskirjastoon sillä, että Kansalliskirjasto saa niiden verkostomaisena työpanoksena suuren resurssin, joka ylittää suunnittelijan työstä aiheutuvat kustannukset. Kansalliskirjaston puolelta todettiin, että verkoston arvo ymmärretään, mutta vähennykset on tehtävä. Kyseessä on prosessi, joka kestää vuoteen 2015 saakka.

Erityisesti oltiin huolissaan kirjastoverkkopalvelujen kokonaisuudesta ja sen turvaamisesta. Kai Ekholm ja Kristiina Hormia-Poutanen totesivat, että keskeiset

palvelut turvataan. Ehdotettiin suunnittelijan tehtävän kustantamista yliopistokirjastojen yhteisrahoituksella. Ehdotusta kannatettiin.

Vaihtoehtona tuotiin esiin yliopistokirjastojen ja ammattikorkeakoulukirjastojen yhteinen suunnittelija. Kokouksen puheenjohtaja ja Kristiina Hormia-Poutanen olivat käyneet asiasta keskustelua Ulla Ohvon kanssa. Ammattikorkeakouluille asia on ajankohtainen vasta vuodesta 2010 lähtien. Kai Ekholm poistui kokouksesta esiteltyään Kansalliskirjaston talouden haasteet.

Keskusteltiin siitä, että verkkoaineiston hankintaan (FinELib) aiemmin korvamerkityn rahoitusta on kohdennettu muuhun kuin aineistohankintaan vuonna 2006. Todettiin, että yhteistyö Kansalliskirjaston kanssa on hoidettava yhä enemmän kirjallisesti. Ehdotettiin kirjelmän tekemistä johtokunnalle, jossa tuodaan esiin huoli Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalveluista. Ne eivät saisi vaarantua. Opetusministeriö on siirtänyt Kansalliskirjastolle tiettyjä yhteisiä resursseja asioiden kansalliseen hoitamiseen. Oltiin sitä mieltä, että kun korvamerkinnot lopetettiin, pitäisi miettiä miten seuranta organisoidaan jatkossa.

Päätös: 1. Päätettiin edetä siten, että selvitetään suunnittelijan palkkaamista yliopistokirjastojen yhteisellä rahoituksella sekä tiedustellaan mahdollisuuksia toteuttaa toiminta hankkeena. **2.** Laaditaan kirje Kansalliskirjaston johtokunnalle, jossa tuodaan esiin huolestuneisuus kirjastoverkkopalveluihin viime aikoina kohdistuneista säästötoimenpiteistä, Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalveluiden kokonaisuuden turvaamisen tarkeys sekä vaatimus keskustella yliopistokirjastojen kanssa niitä koskevien palvelujen rahoituksessa tapahtuvista muutoksista sekä seurannasta.

3. Opetusministeriön FinELib-aineistoille myöntämän tuen kohdentaminen vuonna 2008

Todettiin, että kokouksen päätös menee esityksenä FinELibin ohjausryhmään.

Arja Tuuliniemi kertoi FinELib-aineistoille myönnettävän tuen kohdentamisen taustoista. Tuki kohdistuu aineistoihin, joita on alettu hankkia toiminnan alussa 1998-1999 ja joita silloin oli tarjolla. Uusiin aineistohankintoihin tukea ei ole myönnetty. Perusaineistoselvitys on nostanut esiin aineistoja, joita pidetään tärkeinä, mutta joille ei kohdistu tukea. Monitieteisten aineistojen tuki on ollut 70 % ja tieteenalakohtaisten aineistojen tuki 50 %. Tuen taso on pysynyt samalla tasolla usean vuoden ajan lukuun ottamatta humanistisille ja yhteiskuntatieteellisille aineistoille myönnettyä erityistukea vuosina 2005-2006. Arja Tuuliniemi totesi, että prosenttimääräinen tuen tarkka budjetointi on mahdotonta valtuutuskurssivaihteluiden ja vuosittaisten hinnankorotusten vuoksi.

Hän esitti, että opetusministeriön yliopistoille vuodelle 2008 myöntämä tuki kohdennetaan samanmääräisenä (EUR) ja samoihin aineistoihin kuin vuonna 2007, mutta kolmen aineiston (CSA-paketti, Global Books in Print, Ulrichsweb) osalta tuen tasoa vähennetään (80 % > 70 %, 70 % > 50 %). Monivuotisissa sopimuksissa, joiden sopimuskausi jatkuu vuonna 2009, Tuuliniemi esitti tuen säilyttämistä samalla tasolla kuin vuonna 2008.

Mirja Iivonen teki Arja Tuuliniemen jälkeen esityksen siitä, että tuki lakkautettaisiin jo vuonna 2008 neljältä aineistolta (Global Books in Print, Ulrichsweb, Abi inform ja

HighWire) sekä mahdollisesti vielä viidenneltäkin (Science). Säästyneet eurot siirrettäisiin Elsevierin tukeen tai vaihtoehtoisesti ISI-aineistoihin.

Yliopistokirjastojen olisi livosen mielestä syytä näyttää myös omalla toiminnallaan opetusministeriölle olevansa perusaineistoja koskevien kannanottojensa takana. Hän perusteli aineistotuen uudelleen kohdentamisen aloittamista vuodesta 2008 myös sillä, että muussa tapauksessa ratkaisu siirtyy näiden aineistojen osalta vuosien päähän. Aineistoneuvottelujen ja sopimuskausien eriaikaisen ajoittumisen takia uudelleen kohdentamista ei kuitenkaan voida toteuttaa yhdellä kertaa. Livonen kehotti miettimään yhteistä etua oman edun sijaan sekä asettamaan etusijalle sen, mikä aineisto on kyseessä pikemminkin kuin FTE-luvut.

Tuulikki Nurminen kannatti Arjan esitystä ja CSA-paketin aineistotuen vähentämistä 80 %:sta 70 %:iin. Kokouksen aikana hän laski muutosvaikutuksia oman yliopistonsa kohdalta ja kannatti myös Mirjan esitystä.

Maria Schröder painotti, että Mirja livosen esityksen muutosvaikutukset eivät ole suuria tulevaisuutta ajatellen. Hän kannatti Mirjan esitystä. Eri vaihtoehdoista sekä niiden vaikutuksista keskusteltiin. Vuokko Palonen esitti, että Mirjan esitys toteutettaisiin Science mukaan lukien, jolloin Elsevierille saataisiin enemmän tukea. Vuokon esitys sai vastustusta ja kannatusta.

Osa yliopistokirjastoista halusi, että Mirjan esityksen aiheuttamat kirjastokohtaiset muutokset laskettaisiin, ja täsmälliset luvut esitettäisiin Vaasassa pidettävässä neuvoston kokouksessa, jossa vasta asiasta päätettäisiin. Esitys sai kannatusta. Arja Tuuliniemi ja Kristiina Hormia-Poutanen edellyttivät kuitenkin päätöksen tekemistä 20.9. kokouksessa vedoten syksyn aineistoilmoittautumisen aikatauluihin. Puheenjohtaja totesi, että päätös tehdään kokouksessa tarvittaessa äänestysmenettelyllä. Samalla puheenjohtaja päätti, että kokouksesta laaditaan päätöspöytäkirja ja ääntenlaskijat toimivat myös pöytäkirjan tarkistajina.

Esitettiin äänten laskijoiksi ja pöytäkirjan tarkistajiksi Anja Ukkola ja Tore Ahlbäck. Esityksiä kannatettiin. Anja Ukkola ja Tore Ahlbäck valittiin ääntenlaskijoiksi ja pöytäkirjan tarkistajiksi.

Ilman äänestystä päätettiin tuen kohdentamisesta pelkästään Elsevierille.

Puheenjohtaja muodosti esitysten ja keskustelujen perusteella seuraavat äänestysvaihtoehdot:

1. Toteutetaan Kaisa Sinikaran kannattamana pelkästään Arjan esitys.
2. Toteutetaan useilta kokoukseen osallistuneilta kannatusta saanut vaihtoehto, jossa Arjan esityksen päälle toteutetaan Mirjan esitys siten, että tuki poistetaan neljältä aineistolta ja tuki kohdennetaan Elsevieriin.
3. Toteutetaan Vuokon kannattama Arjan esityksen päälle Mirjan esitys siten, että tuki poistetaan viideltä aineistolta ja kohdennetaan Elsevieriin.

Tarkennettiin vielä, että Arjan esityksen päälle tarkoittaa kokouksessa esitettyä taulukkoa ja CSA-peruspaketin muutoksen toteuttamista.

Äänestettiin ensin 1 vastaan 2+3. 2+3 voitti 1:n äänin 14-3. Sen jälkeen äänestettiin vaihtoehtojen 2 ja 3 välillä. Vaihtoehto 2 voitti äänin 11-7.

Lisäksi keskusteltiin Elsevierin tuen kohdentamisperiaatteesta. Tuki kohdistuu nykyään Academic Pressin lehtiin. Kokouksessa esitettiin ja päätettiin olla muuttamatta nykyistä tuen jakoa, mutta kohdentaa uudelleen jaettava tuki yliopistojen maksuosuuksien suhteessa.

Päätös: Yliopistoille vuodelle 2008 myönnetty opetusministeriön tuki kohdennetaan samanmääräisenä (EUR) ja samoihin aineistoihin kuin vuonna 2007, mutta CSA-paketin osalta tuen tasoa vähennetään 80 %:sta 70 %:iin. Lisäksi tuki poistetaan neljältä aineistolta (Global Books in Print, Ulrichsweb, Abi inform ja HighWire) ja saatu säästö kohdennetaan Elsevieriin tasaisesti alennuksina kaikille suhteessa maksuosuuksiin. Monivuotisissa sopimuksissa, joiden sopimuskausi jatkuu vuonna 2009, tuki säilyy samalla tasolla kuin vuonna 2008.

4. Opetusministeriön yliopistoille FinELib-aineistoihin myöntämän tuen jakoperusteet vuodesta 2009 lähtien

Arja Tuuliniemi totesi, että uudistuksen yhteydessä on mahdollista miettiä tuen erilaisia jakomahdollisuuksia. Tuki voidaan kohdentaa esimerkiksi aineistoittain tai yliopistoittain.

Tuuliniemi esitti, että aineistotuen jakoperiaatteista keskusteltaisiin ja käynnistettäisiin valmistelu keskitetyn rahoituksen uudelleenkohdentamiseksi nimeämällä uudistusta valmistelevaan työryhmä, joka tekisi 30.3.2008 mennessä esityksen rahoituksenjakomallin periaatteiden uudistamisesta vuoden 2009 alusta lukien. Sen pohjalta FinELibin palveluysikkö voisi tehdä tarvittavat laskelmat yliopistoittain/aineistoittain.

Puheenjohtaja totesi, että periaatteellinen keskustelu asiasta käynnistetään Vaasan 8.-9.10. pidettävän kokouksen yhteydessä, mutta työryhmä nimetään heti. Työryhmään esitettiin ja kannatettiin nimitettäväksi ja nimettiin seuraavat edustajat: Maria Schröder, Mirja Iivonen, Ulla Nygrén, Helsingin yliopiston kirjaston edustaja, Päivi Kytömäki ja Ari Muhonen. Työryhmän puheenjohtajaksi nimitettiin Mirja Iivonen.

FinELib nimeää työryhmälle sihteerin ja tarvittaessa muita henkilöitä palveluysiköstä.

Kokouksessa toivottiin, että työryhmässä otettaisiin huomioon aivan pientenkin kirjastojen tarpeet. Todettiin muun muassa Hankenin (Maria Schröder) toimivan esimerkkinä pienestä kirjastosta työryhmässä.

Päätös: Nimettiin työryhmä, joka valmistelee 30.3.2008 mennessä esityksen aineistotuen rahoituksen jakomallin periaatteiden uudistamisesta vuoden 2009 alusta lukien. Työryhmän jäseniksi valittiin Mirja Iivonen (puheenjohtaja), Maria Schröder, Ulla Nygrén, Päivi Kytömäki ja Ari Muhonen. Helsingin yliopiston kirjasto nimittää oman edustajansa. FinELibin palveluysiköstä nimetään työryhmälle sihteeri ja tarvittaessa muitakin jäseniä.

5. Avoimen yliopiston OPM-tuki

Arja Tuuliniemi kertoi, että opetusministeriö on myöntänyt avoimen yliopiston aineistohankintaan 200 000 euroa vuodesta 2008 alkaen. Suomen avoimet yliopistot ja FinELib ovat yhdessä laatineet avoimien yliopistojen käyttäjämääriä kuvaavan FTE-

lunun laskemiskaavan, jossa huomioidaan käyttäjämääriin vaikuttavat erityispiirteet (yksittäisten kurssien suorittaminen ym.).

FinELibin konsortior ryhmä käsitteli asiaa kokouksessa 15.5.2007. Kokouksessa todettiin, että tuki tulee kohdentaa suhteessa avoimen yliopiston opiskelijamääriin. Tuuliniemen mukaan vuoden 2008 alusta lukien avoimen yliopiston opiskelijat ovat FinELib-aineistojen auktorisoituja käyttäjiä.

Tuuliniemi kehotti kutakin yliopistokirjastoa tiedottamaan asiasta omissa yliopistoissaan. Yliopistokirjastot toivoivat Kansalliskirjastolta ohjeistusta. Viitattiin siihen, että yliopistokirjastojen neuvoston työvaliokunnan kokouksessa 15.5. aikanaan sovittiin, että Kansalliskirjasto laatii tiedotteen avoimen yliopiston lisensseistä ja lähettää sen avoimille yliopistoille sekä tiedoksi yliopistokirjastoille.

Arja Tuuliniemi ja Kristiina Hormia-Poutanen totesivat, että palveluyksikkö pystyy laatimaan vain tiedotteen siitä, että avoimien yliopistojen opiskelijat ovat vuodesta 2008 lähtien auktorisoituja käyttäjiä. Se, miten kukin yliopisto teknisesti avaa aineistot opiskelijoille, on niiden oma asia. Yliopistokirjastot täydentävät yleistä tiedotetta omalla tiedotuksellaan.

Arveltiin, että niissä yliopistoissa, joissa avoimen yliopiston toiminta on suurta, aineistojen käyttö lisääntyy. Niiden sopimusten osalta, joiden hinta perustuu käyttöön, päätös nostanee hintaa. Koettiin ongelmalliseksi, että avoimen FTE-luvut ovat perusopiskelun FTE-lukuja dynaamisempia. Todettiin, että käyttäjätunnusten antamisesta tulee jonnekin lisäkustannuksia: joko avoimeen yliopistoon tai opiskelijoille.

Kysyttiin tuen luonnetta, johon Tuuliniemi vastasi, että kyseessä on pysyväisluonteinen tuki.

Päätös: Päätettiin, että tuki kohdennetaan yliopistoittain suhteessa avoimen yliopiston FTE-lukuihin. Sovittiin, että rahalla maksetaan joku aineisto. Kohdistus kirjataan Haltiin.

6. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 15.45.

Vakuudeksi

Jarmo Saarti
Kokouksen puheenjohtaja

Helena Mattila
Kokouksen sihteeri

Tore Ahlbäck
Pöytäkirjan tarkistaja

Anja Ukkola
Pöytäkirjan tarkistaja